

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF JOSEPH AZZOPARDI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA**

Seduta ta' nhar il-Ġimgħa, 27 ta' Marzu, 2020.

Numru 15

Rikors numru 634/12 SM

**Phyllis Farrugia u b'digriet datat is-27 ta' Mejju, 2014, isem l-attriċi
għandu jidher bħala Filippa Maria Farrugia sive Phyllis**

v.

Attard Services Limited (C 4113)

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell imressaq minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-3 ta' Diċembru, 2014, (minn issa 'l hemm imsejħha "s-sentenza appellata") fil-kawża fl-ismijiet premessi li biha, u għar-raġunijiet hemm imfissra, dik il-Qorti filwaqt li ċaħdet l-eċċezzjonii preliminari mressqa mill-kumpannija intimata (minn issa 'l hemm imsejħha "l-

appellanti”), laqgħet it-talbiet attriċi (minn issa ’l hemm imsejha “l-appellata”) billi illikwidat is-somma ta’ disa’ u sittin elf mitejn u seba’ euro (€ 69,207) bħala l-ammont komplessiv dovut lill-appellata bi ħlas tas-servizzi tagħha (magħduda t-Taxxa dwar il-Valur Miżjud), u ordnat lill-appellanti tħallasha dik is-somma, flimkien mal-ispejjeż tal-kawża u l-imgħaxijiet kummerċjali fuq is-somma likwidata b’seħħ mid-data tal-ittra uffiċjali tal-20 ta’ April, 2012, sal-jum tal-ħlas effettiv;

2. Illi fir-Rikors Maħluf tagħha, l-appellata kienet talbet biex l-ewwel Qorti tikkundanna lill-appellanti tħallasha somma bħala arretrati ta’ servizz professjonali mogħti minnha, VAT inkluż, bejn Ġunju 2005 u Frar 2011, fuq ordnijiet tal-istess appellanti;

3. Illi biex waslet għad-deċiżjoni tagħha, l-ewwel Qorti ikkunsidrat hekk:

“10.0. Illi l-fatti li taw lok għall-procedura odjerna jistghu sintetikament jigu elenkati bil-mod segwenti:

“10.1. Illi r-rikorrenti kienet tippresta s-servizzi professjonali tagħha fil-perjodu bejn Ġunju, 2005 sa Frar, 2011;

“10.2. Illi tali relazzjoni professjonali bejn il-kontendenti tirrizulta li bdiet meta s-socjeta` intimata li kellha tilwima mall-Korporazzjoni EneMalta ddecidiet li tingagga lir-rikorrenti meta ddecidiet li tappella mid-deċiżjoni ta’ l-Awtorita` ta’ Malta dwar ir-Rizorsi, (ara foll 54, 56, 57 u 59);

“10.3. Illi r-relazzjoni professjonali zviluppat f’wahda intensa fejn jidher li kien fl-istess kalibru ta’ professjonisti ohra intizi ferm fil-qasam tad-dritt Ewropew, (ara foll 62 u 90);

“10.4. Illi jidher li l-kontribut professjonali tar-rikorrenti kien determinanti stante li l-appell inoltrat kontra d-decizjoni tal-Awtorita` fuq indikata, (ara paragrafu numru ghaxra punt tnejn, (10.2.) kellu ezitu pozittiv ghas-socjeta` intimata, (ara foll 54 u 74);

“10.5. Illi konsegwentement, rizultat ta` dan l-ezitu pozittiv riskontrat, ir-relazzjoni bejn ir-rikorrenti u s-socjeta` intimata bdiet tapprofondixxi ruhha aktar, (ara foll 54 u 75);

“10.6. Illi s-servizzi professjonali moghtija mir-rikorrenti lis-socjeta` intimata kienu ta` l-istess livell ta` professjonisti legali ohra t`esperjenza kbira fil-kamp in dizamina, (ara foll 54 u 78);

“10.7. Illi l-persjoni fuq ir-rikorrenti mis-socjeta` intimata tirrizulta li kienet kostanti, persistenti u inpenjattiva hafna, (ara foll 54, 75, 76 u 78);

“10.8. Illi s-servizzi professjonali tar-rikorrenti baqghu jigu utilizzati mis-socjeta` intimata sakemm inqalghu problemi rigwardanti il-pagament dovut lir-rikorrenti ghas-servizzi professjonali taghha lis-socjeta` intimata;

“10.9. Illi nonostante diversi sforzi fir-rigward il-ftehim awspikat baqa` ma ntlahaqx;

“Ikkunsidrat:

“11.0. Illi s-socjeta` intimata intavolat zewg eccezzjonijiet ta` natura preliminari li jirrikjedu l-attenzjoni dovuta, senjatament: (ara foll 21)

“11.1. Wahda li tirrigwarda korrezzjoni fl-okkju tal-kawza;

“11.2. Wahda rigwardanti l-preskrizzjoni ai termini tal-artiklu 2149 (c) tal-Kap 16 tal-Ligijiet fuq citati;

“Ikkunsidrat:

“12.0. L-Eccezzjonijiet rigwardanti l-korrezzjoni fl-okkju:

12.1. Illi din kienet tirrigwarda isem ir-rikorrenti li, kif indikat fir-rikors promotur, ma kienx jirrifletti dak kif indikat fil-karta ta` l-identita taghha;

“12.2. Illi wara l-korrezzjoni rikjesta bir-rikors datat is-26 ta` Mejju, 2014, u il-korrezzjoni dekretata fis-27 ta` Mejju ta` l-istess sena, din l-eccezzjoni m`ghadx ghandha validita` u konsegwentement, stante li ghalhekk superata, qeghda issa tigi sorvolata anke bi qbil bejn il-kontendenti, (ara foll 167 u 177);

“Ikkunsidrat:

“13.0. L-Eccezzjoni dwar il-preskrizzjon ai termini tal-artiklu 2149 (c) tal-Kap 16 pre-citat:

“13.1. Illi l-artiklu citat mis-socjeta` intimata fuq indikat jistabilixxi fost l-ohrajn li l-azzjoni kkoncernata, senjatament dik ta' persuni li jezercitaw professjonijiet – u allura bhal dik t'ekonomista speċjalizzata, bhal ma' hi dik tar-rikorrenti – ghad-drittijiet tagħha u għall-ispejjez, hi preskritta bl-eghluq ta' sentejn (2);

“13.2. Illi pero` f'dan il-qasam japplika wkoll l-artiklu 2125 tal-istess Kap 16 li jistabilixxi li l-perjodu ta' preskrizzjoni indikat fil-paragrafu precedenti jkun sospiz:

“(d) kwantu għal azzjoni għad-danni, matul dak iż-żmien qabel ma ssir il-kawża li fih ikunu qegħdin isiru negozjati bejn il-partijiet kollha jew xi wħud minnhom jew l-assiguraturi tagħhom li jkollhom interess fl-azzjoni kontra xulxin”;

“13.3. Illi f'dan ir-rigward jirrizulta s-segwent:

“13.3.1. Illi r-relazzjoni kummerċjali professjonali bejn ir-rikorrenti u s-socjeta` intimata tabbracca l-perjodu bejn Gunju, 2005 u Frar 2011, (ara foll 54 u 94);

“13.3.2. Illi mill-e-mails prodotti in atti mir-rikorrenti jirrizulta li kien hemm trattattivi u negozjati kontinwi għaddejnin bejn il-partijiet biex jippruvaw jasslu għal ftehim sodisfacenti li sfortunatament ma intlaħaqx;

“13.3.3. Illi din is-sensiela t'e-mails tista` tigi elenkata kif gej:

“13.3.3.i. 11 t'Awwissu, 2005, (ara foll 57);

“13.3.3.ii. 16 t'Awwissu, 2005, (ara foll 59);

“13.3.3.iii. 14 ta' Settembru, 2005, (ara foll 60);

“13.3.3.iv. 31 ta' Dicembru, 2005, (ara foll 63);

“13.3.3.v. 16 ta' Jannar, 2006, (ara foll 64);

“13.3.3.vi. 20 ta' Jannar, 2006, (ara foll 66);

“13.3.3.vii. 8 ta' Mejju, 2006, (ara foll 67);

“13.3.3.viii. 21 ta' Mejju, 2006, (ara foll 68);

“13.3.3.ix. 22 ta' Mejju, 2006, (ara foll 70);

“13.3.3.x. 31 ta' Mejju, 2006, (ara foll 72);

- “13.3.3.xi. 3 ta’ Lulju, 2006, (ara foll 73);*
- “13.3.3.xii. 26 ta’ Frar, 2007, (ara foll 74);*
- “13.3.3.xiii. 10 ta’ Lulju, 2007, (ara foll 75);*
- “13.3.3.xiv. 7 t’April, 2009, (ara foll 79);*
- “13.3.3.xv. 17 ta’ Novembru, 2009, (ara foll 78);*
- “13.3.3.xvi. 13 t’April, 2010, (ara foll 81);*
- “13.3.3.xvii. Garanzija bankarja rilaxxata mis-socjeta` intimata favur ir-rikorrenti datata l-5 ta’ Gunju, 2012, (ara foll 27);*
- “13.3.3.xviii. Kontro-mandat wara sekwestru datat l-1 ta’ Gunju, 2012, (ara foll 24);*
- “13.3.3.xix. Ittra ufficjali intavolata mir-rikorrenti kontra is-socjeta` intimata datata l-20 t’April, 2012, (ara foll 12);*
- “13.4. Illi minn ezami tad-dati fuq elenkati jirrizulta li l-perjodu ta’ sentejn (2) postulat fl-artiklu 2149 (c) tal-Kap 16 fuq riferit qatt ma gie superat;*
- “13.5. Illi ghalhekk ghandu jkun pacifiku li il-perjodu preskrittiv rikjamat mis-socjeta` intimata ma jirrizultax li ddekorra;*
- “13.6. Illi ghalhekk l-azzjoni odjerna mhix preskritta;*
- “Ikkunsidrat:*
- “14.0. Illi fuq il-mertu tal-vertenza odjerna ghandu sintetikament jinghad is-segweni:*
- “14.1. Illi mill-analisi tar-relazzjoni professjonali percepita bejn il-kontendenti u mill-gudizzju pozittiv moghti mill-professjonisti l-ohra li missew mar-rikorrenti, (ara foll 84, 86, 90 u 94), jirrizulta li:*
- “... il-livell ta’ servizz illi tat kien ta’ livell tajjeb hafna”;*
- “14.2. Illi skont l-accountant tas-socjeta` intimata jirrizulta li kull fattura li harget ir-rikorrenti dejjem thallset minnufih, (ara foll 137), ghalkemm fil-paragrafu immedjatament ta’ wara tad-dikjarazzjoni guramentata tieghu dan jikkontradixxi lilhu innifsu u minflok isostni li r-rikorrenti qatt ma kienet tghaddi fattura jew ricevuta fiskali ghall-pagamenti lilha maghmula, (ara wkoll foll 137);*
- “14.3. Illi li jirrizulta komunement assodat hu is-segweni:*

“14.3.1. Illi r-rikorrenti kienet ingaggata bhala konsulent ekonomiku speċjalista fil-qasam partikolari riskontrat;

“14.3.2. Illi damet hekk tigi utilizzata mis-socjeta` intimata għall-perjodu bejn Gunju, 2005 sa Frar, 2011;

“14.3.3. Illi għalkemm is-socjeta` intimata kienet effettwat xi pagamenti lir-rikorrenti għas-servizzi rezi, (ara foll 137), jirrizulta assodat li r-rikorrenti tinsisti li dan kien pagament in parte u kienet qed tinnegozja pakkett remunerattiv mall-istess socjeta` intimata, liema pakkett però` qatt ma wasal;

“14.3.4. Illi jirrizulta li saħansitra kien ukoll gie redatt abbozz ta’ ftehim, li però` qatt ma’ gie konkretizzat, (ara foll 9);

“Ikkunsidrat:

“15. Illi l-ammont pretiz mir-rikorrenti għas-servizzi professjonali delikati u profikwi minnha rezi lis-socjeta` intimata tul il-perjodu ta’ aktar minn sitt (6) snin jirrizulta li hu verosittili [recte: verosimili];

“Ikkunsidrat:

“16.0. Illi għaldaqstant, in vista tas-suespost din il-qorti hi sodisfatta li r-rikorrenti pprovat it-talbiet tagħha skont il-ligi u konsegwentement, filwaqt li tirrespingi ir-risposti kollha, inkluzi dawk preliminari, sollevati mis-socjeta` intimata takkolji t-talbiet kollha tar-rikorrent..”;

4. Bir-Rikors tal-Appell imressaq minnha fit-18 ta’ Diċembru, 2014, l-appellanti qalet li kienet tħossha aggravata bis-sentenza appellata u, wara li semmiet l-aggravji tagħha, talbet li din il-Qorti tbiddel is-sentenza billi tħassarha u minflok tilqa’ l-aggravji tagħha. Talbet ukoll li din il-Qorti tikkundanna lill-appellata tħallas l-ispejjeż taż-żewġ istanzi;

5. Fir-Risposta mressqa minnha fit-28 ta’ Jannar, 2015, l-appellata liemet l-aggravji tal-appellanti u qalet li din il-Qorti jmissha twarrabhom u tiċħad l-appell tagħha bl-ispejjeż;

6. Semgħet it-trattazzjoni tal-appell magħmula mid-difensuri tal-partijiet waqt is-smiġħ tal-21 ta' Jannar, 2020;

7. Rat l-atti kollha tal-kawża;

8. Rat id-degriet tagħha li bih ħalliet l-appell għal-lum għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

9. Illi l-azzjoni attriċi tirrigwarda pretensjoni ta' ħlas għal servizzi professjonali mogħtija mill-appellata lill-appellanti bejn Ġunju 2005 u Frar 2011. Mhux kontestat li l-appellata tat dawn is-servizzi fuq talba tal-appellanti, bħalma lanqas ma huwa kontestat li l-appellata tħallset għas-servizzi mogħtija fis-sena 2011 u li kienu dovuti lilha taħt arrangament miktub li kien sar bejn il-partijiet fl-aħħar ta' Frar ta' dik l-istess sena¹;

10. Illi l-aggravji mqajma mill-appellanti mis-sentenza appellata huma tnejn: (a) li l-ewwel Qorti ma qieset xejn l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni taħt l-artikolu 2149(ċ) tal-Kodiċi Ċivili kif imressqa mill-appellanti, kif ukoll injorat il-provi mressqa minnha b'sostenn tal-istess, u għaddiet biex, minn rajha, applikat preskrizzjoni mhux sollevata mill-appellant, liema

¹ Dok "A", f'paġġ. 5 – 8 tal-proċess

preskrizzjoni m'għandha ebda relevanza mal-azzjoni attriċi; (b) li l-ewwel Qorti għamlet apprezzament ħażin tal-fatti, u saħansitra naqset li tqis il-fatti u x-xhieda mressqa mill-appellanti;

11. Illi **dwar l-ewwel aggravju**, l-appellata tgħid li l-azzjoni ma tistax titqies preskritta taħt l-artikolu 2149(ċ) tal-Kodiċi Ċivili billi hija kienet għadha f'relazzjoni professjonali mal-intimata appellata, fuq l-istess biċċa xogħol, sa Diċembru 2011. Tgħid ukoll li fis-sena 2012 ġie redatt abbozz biex jiġi stabbilit kif għandu jsir il-ħlas dovut lilha, u dan juri biċ-ċar li l-attriċi appellata ma kienetx qiegħda tifhem li kienet ser tibqa' ma titħallasx għas-servizzi lil tatha. Fir-rigward ta' l-aggravju marbut mal-inizjattiva meħuda mill-ewwel Qorti meta applikat l-artikolu 2125 tal-Kodiċi Ċivili, tgħid li l-ewwel Qorti qieset li l-preskrizzjoni ġiet sospiża biex waslet li tiċċhad l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni mressqa mill-intimata appellanta. Fir-rigward tat-tieni aggravju, l-attriċi appellata tgħid li l-provi juru biċ-ċar li kien hemm relazzjoni professjonali bejn iż-żewġ partijiet u li ma tħallsix għax-xogħol li hija għamlet;

12. Illi l-Qorti sejra tibda biex tqis **l-ewwel aggravju**, li fil-fehma tagħha jista' jinqasam fi tnejn, għalkemm għandhom jitqiesu flimkien: l-ewwel, iċ-ċaħda mill-ewwel Qorti tal-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata mill-appellanti taħt l-artikolu 2149(ċ) tal-Kodiċi Ċivili. It-tieni, l-applikabbiltà mill-ewwel Qorti tal-artikolu 2125 tal-Kodiċi Ċivili meta dan l-artikolu ma

tressaqx bħala difiża mill-appellant i u meta, fil-fehma tal-istess appellant, dal l-artikolu m'għandu ebda relevanza għall-azzjoni attriċi;

13. Illi din il-Qorti tibda biex tgħid li n-natura ta' azzjoni hija determinata mill-indoli tagħha. Dawn joħorġu mit-tfassila tal-att promotur li bis-saħħa tiegħu tinfetaħ il-kawża. Qari xieraq tar-Rikors Maħluf ma jħalli l-ebda dubju li l-appellata sejsset l-azzjoni tagħha fuq ftehim għal għoti ta' servizz professjonali li ngħata minnha fuq talba li saritilha mill-appellanti. L-azzjoni għaldaqstant tmexxiet fuq il-kawżali ta' ksur ta' obbligu ta' dan il-ftehim min-naħa tal-appellati billi naqset li tħallasha għas-servizzi li hija tatha fuq medda ta' snin;

14. Illi tqis ukoll li ż-żmien tal-preskrizzjoni jrid jitqies b'riferenza għall-azzjoni kif imfassla². Il-Qorti għalhekk trid li l-ewwel tqis jekk l-artikolu tal-preskrizzjoni li jkun ġie eċċepit ikunx jgħodd għaċ-ċirkostanzi tal-azzjoni li l-eċċezzjoni trid twaqqaf, qabel ma tgħaddi biex tistħarreġ il-provi;

15. Illi hija regola stabbilita wkoll li, f'azzjoni ta' xejra ċivili, il-Qorti għandha tistħarreġ biss l-eċċezzjoni li l-parti mħarrka tkun qajmet³ u m'għandhiex tagħti effett lill-preskrizzjoni li parti ma tkunx qajmet⁴, ħalli b'hekk ma tkunx qiegħda tindaħal u tissupplixxi għall-parti eċċipjenti

² App. Ċiv. **24.3.1958** fil-kawża fl-ismijiet **Borġ vs Testaferrata Boniċi** (Kollez. Vol: **XLII.i.153**) u Kumm **29.11.1971** fil-kawża fl-ismijiet **Emanuel Calleja vs Anthony Portelli noe** (mhix pubblikata)

³ App. Inf. **3.12.1975** fil-kawża fl-ismijiet **Paul Xuereb vs Amabile Fiott** (mhix pubblikata)

⁴ Art. 2111 tal-Kap 16

f'materja odjuża li fiha ma tistax tiegħu inizzjattiva⁵. Fil-każ li din il-Qorti għandha quddiemha, l-appellanti kienet qajmet il-preskrizzjoni taħt l-artikolu 2149(ċ) tal-Kodiċi Ċivili u l-appellata ma kienetx qajmet il-kwestjoni tas-sospensjoni taż-żmien preskrittiv quddiem l-ewwel Qorti. Minn qari tas-sentenza appellata jidher li kienet l-ewwel Qorti li minn rajha semmiet id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 2125 tal-imsemmi Kodiċi hi u tqis l-imsemmija eċċezzjoni;

16. Illi quddiem l-ewwel Qorti, l-appellanti qajmet il-preskrizzjoni tas-sentejn taħt l-artikolu 2149(ċ) tal-Kodiċi msemmi, li jitkellem dwar l-azzjonijiet ta' persuni professjonisti għad-drittijiet tagħhom u għall-ispejjeż li jkunu għamlu. L-appellanti qajmet dik il-preskrizzjoni partikulari fuq żewġ binarji: l-ewwel, billi rabtet il-mixi taż-żmien tas-sentejn mad-data tal-ittra uffiċjali tal-20 ta' April, 2010, meta l-appellata ressqet l-ewwel talba għall-ħlas. Tgħid li t-terminu ta' sentejn beda għaddej mill-21 ta' April, 2010, filwaqt li l-kawża nfetħet fl-20 ta' Ġunju, 2012. It-tieni, li wkoll kieku l-ewwel Qorti kellha tqis l-aħħar ħlas li sar fl-4 ta' Settembru, 2009, mill-appellanti lill-appellata bħala ħlas akkont għal xi ammont li kien dovut, kull talba għall-ħlas kellha f'kull każ titressaq sa mhux aktar tard mit-3 ta' Settembru, 2011, filwaqt li l-kawża nfetħet fl-20 ta' Ġunju, 2012⁶;

⁵ App. Ċiv. 11.5.1956 fil-kawża fl-ismijiet **Cali vs Galea** (Kollez. Vol: XL.i.166)

⁶ Ara Nota ta' Sottomissjonijiet tal-appellanti f'pagġ. 178 u 179 tal-proċess

17. Illi l-appellata, min-naħa l-oħra, laqgħet għal dan l-argument billi qalet li sas-sena 2011, hija kienet f'relazzjoni professjonali mal-intimata appellanta fuq l-istess biċċa xogħol, għaldaqstant ma seta' qatt kien hemm żmien għaddej kontra tagħha għaliex iż-żmien li fih kellha toħroġ il-kont kien għadu lanqas beda għaddej⁷;

18. Illi l-ewwel Qorti ċaħdet din l-eċċezzjoni billi semmiet l-artikolu 2125(d) tal-Kodiċi Ċivili li jtkellem dwar każijiet li jwaqqfu jew jissospendu l-mixi tal-preskrizzjoni. Qieset l-iskambju ta' messaġġi elettronici u dokumenti oħra bħala trattivi u negozjati li kienu għaddejjin bejn il-partijiet bil-għan li jilħqu ftehim, u waslet għall-fehma li, tul dan iż-żmien kollu, it-terminu preskrittiv ta' sentejn kien sospiż ma laħaqx għadda sa qabel ma nfetħet il-kawża;

19. Illi fil-fehma ta' din il-Qorti, jekk għandu jgħodd xi żmien preskrittiv f'azzjoni bħal dik li għandha quddiemha llum, dan huwa ż-żmien ta' sentejn maħsub fl-artikolu 2149(ċ). Torbot ma' dan l-artikolu, dak li jgħid l-artikolu 2137 tal-Kodiċi Ċivili, li l-preskrizzjoni tibda tgħaddi minn meta l-azzjoni tkun setgħet issir bla ma jittieħed qies tal-istat jew tal-kundizzjoni tal-persuna li lilha dik l-azzjoni tmiss. Il-ħarsien ta' din ir-regola hi waħda bażika, tant li jinsab mgħallem illi l-impossibilità li wieħed jaġixxi trid tkun

⁷ Nota tas-Sottomissjonijiet tal-appellata f'paġ. 168 tal-proċess

impossibilità indipendenti mir-rieda ta' dak li jkun, dovuta għal kawża 'l barra minnha li hija ma setgħetx tneħħi⁸;

20. Illi dan il-prinċipju jinbena fuq il-massima li *actione non natae non praescribitur*. L-awturi Baudry-Lacantinerie u Tissier f'dan ir-rigward jgħallmu li "*Quanto alla prescrizione estintiva, il suo corso comincia in principio a partire dal giorno in cui é nato il diritto o l'azione che é destinata ad estinguere...*". U band'oħra jżidu jgħidu illi "*La prescrizione estintiva in materia di diritti eventuali non decorre evidentemente se non dopo il verificarsi dell'evento che fa nascere il diritto rimasto fin allora puramente eventuale*"⁹;

21. Illi ngħad li kriterju applikat taħt l-artikolu 2137 huwa wieħed oġġettiv li jiddependi mill-fatti li minnhom joriġina d-dritt tal-attur u mhux soġġettiv li jiddependi mill-persuna tal-attur¹⁰;

22. Illi hu x'inhu l-għajn tal-preskrizzjoni invokata mill-parti mħarrka, jaqa' dejjem fuq il-Qorti li tqis minn liema data tali preskrizzjoni bdiet għaddejja, u l-eċċezzjoni m'għandhiex tintlaqa' jekk mill-provi mressqin jew mill-atti tal-proċess dik id-data ma tkunx tista' tiġi stabilita¹¹;

⁸ App. Kumm. 15.2.1965 fil-kawża fl-ismijiet **Attard et noe vs Fenech** (Kollez. Vol: XLIX.i.500)

⁹ cfr. *Trattato Teorico-Pratico di Diritto Civile: Della Prescrizione* (Cap XII, §364 , pag. 279).

¹⁰ App. Ċiv. 6.10.2000 fl-kawża fl-ismijiet **Raphel Micallef vs Anthony Agius**

¹¹ App. Ċiv 5.4.1993 fil-kawża fl-ismijiet **Quintano vs Calleja et** (Kollez. Vol: LXXVII.ii.269)

23. Illi fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet u wara li qieset iċ-ċirkostanzi fattwali kif joħroġu mill-atti, din il-Qorti tasal għall-fehma li l-ewwel aggravju tal-appellanti huwa tajjeb u l-azzjoni tabilhaqq waqgħet biż-żmien preskrittiv li jgħodd għall-għamla ta' kawża tagħha. Għaldaqstant, dan l-aggravju jistħoqqlu jintlaqa'. Dan jingħad għal aktar minn raġuni waħda: l-ewwel, id-difiża tal-attriċi appellata li ż-żmien ma bediex għaddej kontra tagħha ladarba sas-sena 2011 hija kienet f'relazzjoni professjonali mal-intimata appellanta fuq l-istess biċċa xogħol, hija dgħajfa. Dan qed jingħad billi mill-atti ma jirriżultax li l-partijiet qatt kienu ftehm u jew qablu li l-attriċi appellata kellha titħallas wara li jitlesta x-xogħol ta' konsulenza. Għall-kuntrarju, mill-atti jidher li, kull tant żmien, l-attriċi appellata ressqet talbiet għall-ħlas lill-appellanti u, kull darba li ressqet talba bħal dik, tħallset tagħha¹². Fit-tieni lok, filwaqt li l-ittra ufficjali setgħet serviet biex tikser iż-żmien preskrittiv¹³, joħroġ ċar li din it-talba tressqet aktar minn sentejn wara l-aħħar ħlas li kien sar mill-intimata appellanti¹⁴. It-tielet, ma ngabet ebda prova min-naħa tal-appellati li kien hemm xi ċirkostanza lil hinn mir-rieda tagħha li żżommha milli tmexxi 'l quddiem l-azzjoni għall-ħlas;

24. Illi l-appellata tgħid li l-preskrizzjoni ma setgħet tgħaddi qatt favur l-appellanti minħabba li hija baqgħet f'rabta professjonali mal-appellanti sa

¹²Ara ix-xhieda mogħtija fil-kontro-eżami minn Kenneth Attard f'paġ. 159 tal-proċess

¹³ Art. 2128 tal-Kap. 16

¹⁴ Dok "KA8", f'paġ. 113 tal-proċess

Diċembru tal-2011, tant li, fi Frar ta' dik is-sena, il-partijiet kienu g'edew dik ir-relazzjoni professjonali saħansitra bi ftehim miktub. Il-Qorti ssib li dan l-argument ukoll ma jgħinx lill-appellata biex tirribatti l-mixi taż-żmien preskrittiv kontra l-pretensjonijiet tagħha. Kemm hu hekk, il-liġi tagħmilha ċara¹⁵ li l-preskrizzjoni timxi wkoll għad illi jkun hemm kontinwazzjoni ta' fornituri jew ta' servizzi f'xi wieħed mill-oqsma mħarsa fl-erba' artikoli ta' qabel, u dan sakemm ma jkunx hemm xi sura ta' għarfien tal-kreditu pretiż jew dikjarazzjoni bil-miktub mid-debitur li tistqarr l-istess kreditu¹⁶. Ma jistax jingħad li l-ftehim li l-partijiet daħlu għalih fit-28 ta' Frar, 2011, kien iwaqqaf iż-żmien tal-preskrizzjoni dwar il-prestazzjonijiet tal-appellata mogħtijin qabel, għaliex mhux biss dak il-ftehin ma jsemmi xejn dwar xi pretensjonijiet li kienu għadhom pendenti, talli saħansitra jgħid li dak il-ftehim "*shall supersede all other agreements that may exist between the Parties*"¹⁷;

25. Illi l-liġi tgħid li, fil-każ tal-prestazzjonijiet professjonali, iż-żmien minn meta tibda miexja l-preskrizzjoni tas-sentejn jibda minn dakinhar tal-konsult, att jew xogħol ieħor¹⁸. Il-prestazzjonijiet li dwarhom l-appellata fetħet din il-kawża ma kinux ir-riżultat ta' kawża, u għalhekk iż-żmien tal-preskrizzjoni kien jgħaddi minn kull darba li hija tat il-konsulti tagħha. Il-ħlasijiet li saru¹⁹ – u li b'xi mod seta' jingħad li kienu jiksru ż-żmien

¹⁵ Art. 2151(1) tal-Kap 16

¹⁶ Art. 2151(2) tal-Kap 16

¹⁷ § 3.3. tal-Ftehim

¹⁸ Artt. 2149(3) u 2150(3) tal-Kap 16

¹⁹ Dokti "KA1" sa "KA8" f'paġġ. 98 sa 113 tal-proċess

preskrittiv²⁰ – saru kollha kif mitlub qabel Settembru tal-2009, u l-ewwel interpellazzjoni ġudizzjarja għall-ħlas min-naħa tal-appellata wara l-aħħar ħlas saret biss f'April tal-2012, meta ż-żmien preskrittiv tas-sentejn kien għadda;

26. Illi fir-rigward tal-applikabbiltà ta' l-artikolu 2125(d) tal-Kodiċi Ċivili mill-ewwel Qorti għall-każ li għandna quddiemha, jingħad bla tlaqliq li dak l-artikolu jgħodd biss f'kawża ta' danni;

27. Illi għall-finijiet ta' preskrizzjoni, il-liġi tagħraf tliet għamliet ta' azzjoni għad-danni, u jiġifieri: (a) azzjoni dwar ħsarat imnissla minn għemil li jikkostitwixxi reat, f'liema każ, iż-żmien tal-preskrizzjoni huwa dak imfisser mil-liġi biex issir l-azzjoni kriminali dwar l-istess reat; (b) azzjoni għall-ħsarat imnisslin minn delitt jew kważi-delitt (l-hekk msejġha *culpa aquiliana*), f'liema każ il-preskrizzjoni hija ta' sentejn (prinċipju rifless fl-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili); u (ċ) azzjoni għall-ħsarat imnissla minn nuqqas ta' twettieq ta' obligazzjoni li mhix imfissra f'att pubbliku, f'liema każ il-preskrizzjoni hija dik ta' ħames (5) snin²¹. Kieku l-obbligazzjoni tkun imfissra f'att pubbliku, jidher li l-preskrizzjoni tkun dik ta' tletin (30) sena²², u dan għaliex iż-żmien preskrittiv dwar in-nuqqas ta' twettieq ta' obligazzjoni kuntrattwali huwa dak relattiv għall-obbligazzjoni

²⁰ Art. 2134 tal-Kap 16

²¹ Ara per eżempju App. **27.4.1953** fil-kawża fl-ismijiet **Micallef noe vs Cassar** (Kollez. Vol. **XXXVII.i.140**)

²² App. Ċiv. **11.12.1936** fil-kawża fl-ismijiet **Briffa vs Cassar Torreggiani** (Kollez. Vol. **XXIX.i.806**)

nnfisha²³. L-azzjoni attriċi mhix waħda minn dawn it-tlett azzjonijiet. Għalhekk, ma taqbilx mal-ewwel Qorti li dak l-artikolu tal-Kodiċi seta' jiġihaddem biex iwaqqaf il-mixi taż-żmien preskrittiv favur l-appellanti;

28. Illi din il-Qorti tqis ukoll li l-korrispondenza elettronika li l-ewwel Qorti bbażżat il-konvinzjoni tagħha fuqha biex waslet għall-fehma li ż-żmien li fih l-appellata kellha tressaq l-azzjoni tagħha kien sospiż²⁴, ma tirriflettix it-trattattivi u n-negozjati li għalihom jirreferi l-istess artikolu 2125(d), iżda huma xhieda li tittanta tiġġustifika s-servizz li l-appellata tat lill-appellanti, liema fatt l-appellanti ma tiċħdux;

29. Illi għalhekk, dan kollu juri li meta l-appellata fetġet l-kawża tallum, kien ilu li għadda ż-żmien minn meta messha fetġitha, u għalhekk l-eċċezzjoni mqajma mill-appellanti kellha mis-sewwa;

30. Illi fid-dawl ta' din il-konkluzzjoni, il-Qorti ma għandhiex għalfejn tgħaddi biex tistħarreg l-aggravju l-ieħor tal-appellanti, ladarba dan l-aggravju jippreżumi li l-azzjoni attriċi trid tkun inbdiet f'waqtha;

Decide:

31. Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-appell billi:

²³ P.A. **22.6.1935** fil-kawża fl-ismijiet **Fava vs Bonniċi** (Kollez. Vol. **XXIX.ii.581**)

²⁴ §13.3.3 tal-sentenza appellata f'paġġ. 189 u 190 tal-proċess

Tilqa' l-appell tal-kumpannija intimata u tħassar is-sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-3 ta' Diċembru, 2014, fil-kawża fl-ismijiet premessi, billi tilqa' l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni mqajma mill-kumpannija intimata u għalhekk tiċħad it-talbiet attriċi, bl-**ispejjeż** taż-żewġ istanzi kontra l-attriċi appellata.

Joseph Azzopardi
Prim Imħallef

Joseph R. Micallef
Imħallef

Tonio Mallia
Imħallef

Deputat Reġistratur
rm